

Jan A. Monsbakken

Były Prezydent Rehabilitation International

Dlaczego społeczeństwa włączające są ważne?

Istnieje wiele argumentów przemawiających za korzyściami, jakie może przynieść podejście oparte na społeczeństwach włączających w szerokim zakresie efektów społecznych. Dotyczy to zarówno osób niepełnosprawnych, jak i innych grup społecznie marginalizowanych. Na takim podejściu opierają się Cele Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals*, SDGs), których hasłem przewodnim jest: „Niepomijanie nikogo”. Pożądanym efektem są korzyści ekonomiczne, inne cele rozwojowe, spójność społeczna i pokój. Włączenie stanowi przeciwieństwo wykluczenia, a między nim a rozwojem istnieje wyraźny związek. Znacznie lepsze wyniki rozwojowe przynosi strategia polityczna oparta na inkluzji aniżeli na wykluczeniu.

Począwszy od roku 1950 zwiększony udział kobiet w życiu zawodowym, szkolnictwie wyższym i innych elementach życia społecznego jest najważniejszym czynnikiem rozwoju społeczeństwa norweskiego. Na całym świecie uważa się, że dochody z ropy naftowej i gazu ziemnego odpowiadają za szybki rozwój gospodarczy Norwegii. Ale, jak mawiał były premier Norwegii Jens Stoltenberg: „To nie ropa i gaz przyniosły Norwegii wzrost gospodarczy, lecz kobiety”. Udział kobiet w życiu zawodowym w Norwegii wzrósł z 50% w 1970 roku do 75% obecnie. Gdyby odsetek ten został zmniejszony do średniej krajów Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), w przyszłości straty finansowe byłyby równe fortunom pochodzącym z wydobycia ropy i gazu w Norwegii. Posługuję się tym przykładem po to, by pokazać ogromny wpływ budowania społeczeństw włączających dla kobiet. Dotyczy to również wszystkich innych marginalizowanych grup społecznych, takich jak osoby niepełnosprawne, środowisko LGBT, imigranci oraz osoby z tendencją do bycia wykluczonymi ze społeczeństwa.

Hasło przewodnie Światowego Kongresu *Rehabilitation International* w Edynburgu brzmiało „Twórz świat, który jest bardziej włączający”, natomiast Światowy Kongres zaplanowany na 2021 rok w Danii nosi tytuł „Poruszające społeczeństwa”. Podkreślają one znaczenie budowania społeczeństw włączających, co ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia osobom niepełnosprawnym równych praw w społeczeństwie. Równe społeczeństwa charakteryzują się tym, że wszystkim ludziom dają takie same możliwości. Równe prawa dają równe szanse i umożliwiają wykorzystanie potencjału i zasobów wszystkich ludzi. Dla osób niepełnosprawnych ważne jest to, by w społeczeństwie skupiać się na ich możliwościach, a nie na niepełnosprawności.

W 2016 roku podczas Światowego Kongresu RI przeprowadzono ze mną wywiad dla stacji BBC. „Które państwo jest najbardziej włączające na świecie?” było ostatnim pytaniem, jakie mi zadano. Jako Norweg, odpowiedziałem, że za najbardziej włączające uważam kraje skandynawskie. Indeks inkluzji z 2019 roku pokazuje, że od 2016 roku, kiedy to po raz pierwszy opublikowano wyniki tego wskaźnika, Norwegia znajduje się na szczycie listy przed Holandią i Szwecją. Indeks ten służy do pomiaru danych dotyczących rasy, pochodzenia etnicznego, religii, płci, niepełnosprawności oraz orientacji seksualnej.

W mojej opinii światową siłą napędową do budowania społeczeństw włączających było ONZ, wykorzystujące wszystkie ważne środki dotyczące praw człowieka. Rozwój ten rozpoczął się od ustalenia Konwencji Praw Człowieka w 1948 roku. Dla osób niepełnosprawnych i ich uczestnictwa w życiu społecznym szczególnie ważne były artykuły 22 i 25. Inne ważne konwencje ONZ, które można wymienić, to Konwencja w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (ang. *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, CEDAW) z 1979 roku oraz Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych (ang. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) z roku 2006. Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych przyczyniła się do powstania kilku innych ważnych dokumentów międzynarodowych, takich jak: Światowy Raport o Niepełnosprawności (*The World Report on Disability*) (WHO i Bank Światowy) z 2011 r., Rezolucja WHO w sprawie Niepełnosprawności (*WHO Resolution on Disability*) z 2013 r., Plan Działania dotyczący Niepełnosprawności WHO (*WHO Disability Action Plan*) z 2014 r. oraz Rehabilitacja 2030: wezwanie do działania (*Rehabilitation 2030: a call for action*) z 2017 r. Konwencja ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych była również kluczowa dla procesu prowadzącego do przyjęcia SDGs w 2015 r., co umożliwiło uwzględnienie w kilku artykułach kwestii dotyczących osób niepełnosprawnych.

Spółeczeństwa inkluzyjne muszą opierać się na aktywnym obywatelstwie, co oznacza, że ludzie angażują się w życie swoich społeczności na wszystkich poziomach i we wszystkich dziedzinach, takich jak edukacja, życie zawodowe, rodzinne i polityczne, rozrywka i sport oraz społeczeństwo obywatelskie. Aby budować społeczeństwa włączające, należy mocno skoncentrować się na prawach człowieka w polityce, strategiach i planach działania, równości szans we wszystkich politykach, równości w dystrybucji dochodów i dobrobytu oraz oddolnym uczestnictwie w podejmowaniu decyzji.

Kiedy przyjrzymy się sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy, możemy wyraźnie dostrzec znaczenie budowania społeczeństw inkluzyjnych. Ze statystyk wynika, że istnieje wyraźny związek między włączeniem a pracą. Stopa bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych jest wysoka na całym świecie, chociaż w społeczeństwach włączających wskaźnik ten jest znacznie niższy. W krajach skandynawskich stopa zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi

około 50%, podczas gdy w Azji i na Karaibach zaledwie 20%. W UE osoby niepełnosprawne są dwa–trzy razy bardziej narażone na bezrobocie niż przeciętni członkowie populacji. Edukacja włączająca jest kluczowym elementem zapewniającym osobom niepełnosprawnym miejsce na rynku pracy. Ogromne znaczenie ma również życie zawodowe w środowisku wolnym od barier.

Skupienie się na włączeniu społecznym, aktywnym obywatelstwie i równych szansach, a także niepomijanie nikogo jest kluczem do rozwoju i dobrego życia dla społeczeństwa i ludności. Jest to sytuacja korzystna zarówno dla pojedynczych jednostek, jak i dla całego społeczeństwa. Społeczeństwo będzie miało pozytywny rozwój, a jednostka będzie miała możliwość wykorzystania wszystkich swoich zasobów i zdolności. To, co jest dobre dla osób niepełnosprawnych, jest również dobre dla społeczeństwa.